

Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2002-2005

EDITOR

Sergi Sales

Institut Català d'Ornitologia

Editors assistents

Raül Aymí i Sergi Herrando

Institut Català d'Ornitologia

Revisió de textos

Marc Olivé

Institut Català d'Ornitologia

Disseny gràfic i maquetació

Lluc Julià

Dibuixos

Carme Buixalleu

Joan Daranas

Miguel Ángel Fuentes

Toni Llobet

Danilo Motta

Martí Rodríguez

Sumari

Presentació.....
Introducció.....
Llista sistemàtica.....
Apèndix 1. Cens d'ocells aquàtics hivernants a Catalunya 2002-2005.
Resum per províncies.....
Apèndix 2. Observacions publicades en anuaris anteriors sotmeses a homologació pel Comité de Rarezas de SEO/BirdLife.
Apèndix 3. Fe d'errates.....
Apèndix 4. Mancances destacades als anuaris anteriors.....
Apèndix 5. Llista dels codis dels observadors.
Apèndix 6. Adreces d'anuaris ornitològics de l'Estat espanyol
Índex.....

Presentació

Aquest és el setè Anuari d'Ornitologia de Catalunya, el qual recull les observacions més rellevants realitzades durant el període 2002-2005. A diferència dels sis volums precedents, els quals aplegaven les dades d'un any, el present abasta les observacions de quatre anys. Això ha estat el resultat d'una aposta ferma per part de l'ICO per resoldre l'endarreriment acumulat i per oferir informació actualitzada. Òbviament el recull de les dades de quatre anys ha obligat necessàriament a una feina important de síntesi i a l'establiment d'uns nous criteris de selecció. En aquest sentit s'han aplicat criteris força restrictius, sobretot pel que fa a les dades fenològiques i d'interès geogràfic, valorant-les més en un context global que no pas a nivell local.

Una altra conseqüència de la publicació d'un volum amb dades plurianuals ha estat la desaparició de tots els comentaris d'espècies. Aquesta decisió s'ha pres per prioritzar la rapidesa i puntualitat de l'edició d'acord amb les previsions fixades. Així mateix, en aquest volum la selecció i compilació de les dades ha estat competència exclusiva de l'editor, en un intent per estalviar temps.

En un anuari com el que teniu a les mans, elaborat amb uns terminis molt estrictes i amb nombre de dades força considerable, és evident que el lector hi advertirà omissions i incorreccions inherents a la magnitud de l'obra. Els endarreriments en la publicació dels anuals anteriors han provocat un cert relaxament entre els observadors i ha estat inevitable que, a pesar de la recerca activa de dades fet per l'equip d'edició, algunes no hagin arribat o ho hagin fet en uns terminis en els que no hagi estat possible incorporar-les. Tot i això, pensem que l'actualització de l'anuari revertirà positivament en el seu futur.

Aquest anuari s'ha beneficiat d'un nombre important de citacions rebudes a través d'altres projectes de monitoratge de l'ICO com és el SOCC, el PERNIS o les campanyes d'anellament. Les dades més rellevants proporcionades per aquests projectes s'han incorporat a l'anuari i han servit per enriquir-lo.

Un cop més, l'anuari ha comptat amb l'ajut inestimable de tres fonts importants de dades, el Parc Natural del Delta de l'Ebre, les Reserves del Delta del Llobregat i el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. Aquestes dades, sovint feixugues de compilar pel nombre i complexitat, han arribat prou ben destriades i pràcticament a punt per inserir-les al document màster i això ha facilitat molt la feina i és d'agrair als responsables de cada parc que ho hagin fet possible.

Per acabar, cal agrair molt especialment la col·laboració de tots els que hi heu participat enviant les vostres observacions d'interès i també a les persones que han cedit les fotografies de les espècies. De ben segur que aquesta posta al dia de l'anuari servirà per renovar la vostra il·lusió en el projecte.

Sergi Sales
Editor

Introducció

L'Anuari d'Ornitologia de Catalunya és l'obra on es publiquen les observacions més destacades que es produeixen cada any sobre l'avifauna catalana. Aquest volum, el setè, inclou les observacions més interessants registrades entre els anys 2002 i 2005. Es tracta, doncs, a diferència dels anteriors, d'un volum que recull la informació de diversos anys.

On i com enviar dades per a l'anuari?

Totes les observacions ornitològiques d'interès per a l'anuari cal enviar-les directament a l'Oficina Tècnica de l'ICO: c./ Girona 168, entresol 5^a 08037-Barcelona, anuari@ornitologia.org. La millor manera de compilar les dades és utilitzant els arxius d'exportació del programa *Ornitocites* 1.00. Aquest programa ha estat especialment dissenyat per fer la gestió de les observacions ornitològiques de manera acurada i ràpida. Permet fer consultes, seleccions, intercanviar arxius amb dades entre observadors, imprimir llistats personalitzats, etc. És un programa senzill i totalment gratuït i per utilitzar-lo només cal que tingueu instal·lat al vostre ordinador el *software* Microsoft Access. Podeu baixar-vos el programa de la web de l'Institut Català d'Ornitologia: www.ornitologia.org (700 kb en format comprimit autoexecutable) o demanar-lo a l'adreça esmentada anteriorment.

Informatitzar les dades utilitzant l'*Ornitocites* té dos grans avantatges: d'una banda permet tenir les vostres observacions degudament arxivades i consultables (cosa que no permeten ni la clàssica llibreta de camp ni els processadors de text) i, d'altra banda, fa més ràpida, fàcil i segura la recollida i selecció de dades per a l'anuari. Aquells que no disposeu d'ordinador o del *software* Microsoft Access podeu lliurar les vostres dades utilitzant les fitxes d'observacions, que podeu descarregar en format pdf del web de l'Institut Català d'Ornitologia. Aquestes fitxes són un bon sistema de registre de les observacions quan no es pot utilitzar l'*Ornitocites*.

Quines dades enviar a l'anuari?

Totes les dades que s'envien a l'anuari s'introdueixen al Banc de Dades Ornitològic de Catalunya, però no totes són publicades. És força habitual que algú envii l'observació d'una determinada espècie migradora pensant que és molt primerenca, però que, un cop rebudes les altres dades de la zona, deixi de ser-ho i, fins i tot l'observació perdi interès. En aquest cas, la informació s'enregistra al banc de dades però no a l'anuari. Per aquest motiu, és fonamental rebre molta informació, tot i que no cal enviar a l'anuari totes les observacions d'ocells de què hom disposa, sinó solament aquelles que creiem que tenen un cert interès. Però, com decidir si una dada és interessant?

A títol indicatiu, es consideren dades d'interès per a l'anuari les que s'engloben en algun dels criteris que es detallen a continuació.

Geogràfic (G): Totes aquelles dades que aportin informació sobre la presència d'un ocell fora de la seva àrea de distribució habitual. Aquí s'exceptuen les observacions que

fan referència a noves evidències de reproducció en relació a les publicades a l'*Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*, les quals s'inclouen en un altre apartat.

Fenològic (F): Totes aquelles observacions per a les quals l'interès es troba en la data en la que es produeixen, ja siguin primeres o darreres citacions per a ocells migrants, o presències fora del període que es considera habitual per a l'espècie. Com a norma general, en aquest anuari la selecció de les primeres i darreres citacions s'ha fet de manera que, per a cada any, no n'hi ha més d'una per localitat, per donar cabuda a un major àmbit geogràfic. Així, per exemple, si la primera observació prenupcial d'orenetes vulgar *Hirundo rustica* a Catalunya es produeix el 2.II al delta del Llobregat, tot i que les següents es produeixin al mateix lloc només constaria a l'anuari la primera, i les següents dades prenupcials que es considerarien serien les que arribessin des d'altres àrees geogràfiques més o menys allunyades.

Numèric (N): Observacions interessants perquè fan referència a concentracions o estols de mida inusual o a censos o estimacions poblacionals acurades. Cal no confondre els veritables censos amb recomptes ocasionals o senzillament amb citacions on es fa referència al nombre d'exemplars observats de manera puntual. És important que la diferència sigui clara, tot i que els recomptes ocasionals també poden aportar dades d'interès des del punt de vista poblacional.

Reproductiu (R): Observacions que suposin una modificació de l'àrea de nidificació coneguda per a l'espècie prenent com a referència el recentment publicat *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*. També es consideren dins d'aquest apartat totes aquelles citacions d'interès sobre la biologia reproductiva de l'espècie.

Morfològic (M): Observacions d'ocells amb formes o coloracions atípiques.

Biològic (B): Totes aquelles dades que aportin informació nova o poc coneguda sobre qualsevol altre aspecte de la biologia de l'ocell que no s'inclou als altres criteris.

Taxonòmic (T): Dades que aportin informació sobre subespècies, varietats o races poc conegudes.

A diferència d'anuaris anteriors, en aquest anuari es mostra, per a cada observació, el criteri pel qual es considera d'interès mitjançant la inicial del criteri de selecció, que es mostra entre parèntesis; per exemple (F) o (N). Aquests criteris de selecció no són sempre fàcils d'aplicar i, de vegades, una sola observació es pot englobar dins de diferents criteris; en aquests casos les inicials s'intenten mostrar per ordre d'importància; per exemple (F, N).

Tractament de les rareses

Cal recordar que les observacions de taxons homologables a nivell estatal s'han d'enviar al *Comité de Rarezas de SEO/BirdLife* (vegeu www.seo.org/rarezas.cfm). Sobre aquestes espècies, l'anuari es limita a publicar les observacions que arriben amb un mínim fonament sense emetre cap judici sobre la seva validesa i mostrant les que estant pendents d'homologació o no trameses al comitè en una tipografia de color gris perquè el lector pugui diferenciar-les de les observacions ja revisades i homologades.

D'altra banda, hi ha tot un seguit de taxons que no són homologables a nivell estatal, però sí que ho són a nivell català. Això és degut al fet que aquests taxons no són tan rars en altres àrees d'Espanya, però a Catalunya resulten excepcionals. Per a aquests taxons

serà necessari aportar documentació (descripcions, esquemes de camp i/o fotografies) a l'ICO per tal que el Comitè Avifaunístic de Catalunya (CAC) pugui avaluar les dades i publicar les que tinguin garanties (vegeu www.ornitologia.org/monitoratge/cac.htm). Actualment aquests taxons (espècies o subespècies) són els següents:

<i>Cygnus olor</i> (1)	<i>Phalacrocorax carbo carbo</i>	<i>Apus caffer</i>
<i>Anser fabalis</i>	<i>Phalacrocorax aristotelis aristotelis</i>	<i>Dendrocopos leucotos</i>
<i>Anser albifrons</i>	<i>Elanus caeruleus</i>	<i>Anthus petrosus</i>
<i>Anser anser rubrirostris</i>	<i>Aegypius monachus</i>	<i>Motacilla alba yarrellii</i>
<i>Branta leucopsis</i>	<i>Aquila adalberti</i>	<i>Cercotrichas galactotes</i>
<i>Branta bernicla bernicla</i>	<i>Turnix sylvaticus</i>	<i>Luscinia svecica namnetum</i>
<i>Tadorna ferruginea</i> (1)	<i>Porzana pusilla</i>	<i>Phoenicurus ochruros aterrimus</i>
<i>Marmaronetta angustirostris</i>	<i>Crex crex</i>	<i>Oenanthe oenanthe leucorhoa</i>
<i>Aythya marila</i>	<i>Fulica cristata</i>	<i>Acrocephalus paludicola</i>
<i>Clangula hyemalis</i>	<i>Otis tarda</i>	<i>Hippolais opaca</i>
<i>Bucephala clangula</i>	<i>Calidris maritima</i>	<i>Sylvia curruca</i>
<i>Oxyura leucocephala</i>	<i>Phalaropus fulicarius</i>	<i>Sylvia cantillans moltonii</i>
<i>Bonasa bonasa</i>	<i>Larus sabini</i>	<i>Phylloscopus ibericus</i>
<i>Podiceps grisegena</i>	<i>Larus fuscus fuscus</i>	<i>Muscicapa striata balearica</i>
<i>Podiceps auritus</i> (2)	<i>Larus argentatus</i>	<i>Lanius excubitor</i>
<i>Fulmarus glacialis</i>	<i>Larus marinus</i>	<i>Lanius senator badius</i>
<i>Calonectris diomedea borealis</i>	<i>Sterna bengalensis</i>	<i>Cyanopica cyanus</i>
<i>Puffinus gravis</i>	<i>Sterna dougallii</i> (3)	<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Puffinus griseus</i>	<i>Sterna paradisaea</i>	<i>Passer hispanoliensis</i>
<i>Puffinus puffinus</i>	<i>Uria aalge</i>	<i>Bucanetes githagineus</i>
<i>Oceanodroma leucorhoa</i>	<i>Alle alle</i>	<i>Plectrophenax nivalis</i>

(1) Només citacions posteriors al 31 de desembre de 2003.

(2) Només citacions posteriors al 31 de desembre de 2004.

(3) Només citacions anteriors a l'1 de gener de 2004.

Les observacions d'aquestes espècies que no han estat sotmeses al procés d'homologació (no trameses al CAC o trameses però encara pendents d'homologació) es publiquen dins el cos principal de l'anuari i es mostren també en una tipografia de color gris per a que el lector les pugui reconèixer. Cal recordar, però, que la responsabilitat final de decidir si són vàlides o no resta a les mans del Comitè Avifaunístic de Catalunya.

D'igual forma que el que succeeix amb les citacions ja definitivament homologades pel Comitè de Raritats de SEO/BirdLife, les citacions homologades pel Comitè Avifaunístic de Catalunya es mostren en color negre, com qualsevol observació de taxó no homologable. La homologació és un procés dinàmic i per això, el que es mostra en aquest anuari com a pendent d'homologació o no tramés pot ser que arribi al lector en un moment posterior del treball del comitè i, per tant, com a citació ja homologada o rebutjada. En aquest anuari simplement es mostra l'estat del procés per a cada citació al final la seva edició (juny de 2006).